

Hugmyndafræði Barnaborgar (úr starfsáætlun og námskrá)

Hugmyndafræðilegur grunnur leikskólastarfsins eru hugmyndir ýmissa fræðimanna sem hafa mótað leikskólastarf víða um heim. Þræði frá þeim má finna í aðalnámskrá leikskóla, skólastefnu Þingeyjarskóla og lögum um leikskóla sem, eins og áður sagði, skólanámskráin byggir á. Hugmyndir og kenningar einstakra fræðimanna veita hins vegar skarpari sýn í starfinu og eru rök fyrir því hvers vegna hlutirnir eru framkvæmdir á ákveðinn máta.

Maria Montessori var ítölsk fræðakona og þræði frá hugmyndum hennar má finna víða, t.d. í Bandaríkjunum og í leikskólanum sem byggja á hugmyndafræði kennda við ítalska bæinn Reggio Emilia. Montessori taldi grundvallaratriði í kennslu vera skilning og þekkingu á börnum og lagði mikla áherslu á athuganir kennara á leik barnanna. Dagskipulagið þarf að vera sveigjanlegt og mótast af þörfum og getu barnanna. Montessori lagði jafnframt ríka áherslu á umhverfið í leikskóla. Það á að vera bjart, aðlaðandi og skipulagt. Hún taldi að skynjun barnanna væri mikil uppspretta náms og lagði því ríka áherslu á að börn hafi sjónræna og heyrnræna örvun, finni mismunandi lykt og áferð. Hluti af starfi kennarans felst í að útbúa falllegt og skipulagt umhverfi og leggja fram verkfæri og efnivið fyrir börnin til að rannsaka og vinna með (Mooney, 2013).

Maria Montessori taldi að börn geti og þurfi að fá að taka ábyrgð á sér og umhverfi sínu. Í því felst m.a. að börn nái í það sem þau vantar t.d. málningu í málverk, gangi frá í leikskólanum og haldi umhverfinu snyrtilegu í samvinnu við kennara. Hvetja skal börn til sjálfstæðis í stað þess að þjónusta þau til ósjálfstæðis (Mooney, 2013).

Montessori skipti æviskeiði mannsins niður í ákveðin þroskaskeið, hið fyrsta nær frá fæðingu til sex ára aldurs. Það einkennist af vilja barnsins til að drekka í sig alla mögulega þekkingu og því að barnið byggir á þessum aldri upp sjálfsmynd sína, þ.e. barnið öðlast skilning og skoðanir á því hvaða einstaklingur það er og hvað sá einstaklingur getur og vill. Montessori lagði áherslu á að barn á þessum þroskaskeiði þarfnist ástúðar og viðurkenningar, virðingar og skilnings, hlýju og verndar. Barnið þarfnast samskipta við aðrar manneskjur og eins mikils frelsis og sjálfstæðis og það ræður við (North American Montessori Center, 2007). Um leið lagði Montessori ríka áherslu á að fullorðnir skyldu ekki vanmeta getu barna (Mooney, 2013).

Samkvæmt kenningum fræðimannsins Johns Dewey er merkingarsköpun nátengd reynslu hvers einstaklings. Heimur barnsins víkkar stöðugt og hugsanatengsl myndast milli reynslu þess og því sem fjær stendur í heiminum (Dewey, 2000 [1933]). Hann benti einnig á að menntun hafi gildi í sjálfri sér og núinu. Þ.e. er að nám er ekki eingöngu undirbúningur fyrir framtíðina heldur hluti þess að lifa (Mooney, 2013).

Líkt og Montessori taldi Dewey mikilvægt fyrir kennara að kynna sér hug og reynslu barnanna. Hann taldi ígrundaðan undirbúning og skipulagningu kennara mjög mikilvæga og gagnrýndi skólastarf þar sem tilviljanakenndur skýndiáhugi barna réði ætíð hvað gert var. Á sama tíma lagði hann mikla áherslu á getu kennara til að greina viðbrögð barna við viðfangsefnum og þekkingu til að grípa óvæntar spurningar barna eða ófyrirséðar upptakomur og nýta þær til náms (Dewey, 2000 [1933]).

Rússneski fræðimaðurinn Lev Vygotsky taldi nám vera félagslega athöfn þar sem börn læra stöðugt hvert af öðru og fullorðnum í kringum sig. Hann benti á hvernig tungumálið og leikurinn fléttast saman, þar sem hvort styður við annað. Hann taldi jafnframt að flóknari hugsun væri mjög háð tungumálinu (Mooney, 2013, MacNaughton og Williams, 2009). Vygotsky lagði grunninn að hugmyndum um mikilvægi leiks barna

þar sem hann taldi að leikur barna þar sem ímyndunaraflinu er beitt örvaði vitsmunalegan og félagslegan þroska þeirra og væri aðalþroskaleið þeirra (MacNaughton og Williams, 2009).

Margir fræðimenn hafa lagt hugmyndir að mörkum um heildstæðan þroska barns. Hvert barn er einstakt um leið og það lifir í ákveðnum samskiptum og samhengi við umheiminn. Heildstætt skólustarf miðar að því að styðja við þroska barna á heildstæðan hátt (Wagner, 2009). Margs konar áhrif móta þroska þess og til þess að skilja barnið þarf að fá heildstæða mynd af því fremur en að búta niður þroskapætti í afmarkaða hluta. Þetta grundvallaratriði styður við áherslu á leik barna sem leið til náms, og athuganir kennara á börnum í leik. Í leik hefur barnið tækifæri til að prófa reynslu sína og tengja við nýja og þroskast á heildstæðan máta (Cooper, 2009). Um leið býður nám í gegnum leik kennurum tækifæri til að setja markmið um nám og nýta leikgleði barna til að kynna þeim stöðugt flóknari fyrirbæri (Bulkeley, 2009).

Leikurinn

Leikur barna hefur gildi í sjálfum sér, um leið og hann er megin námsleið barna. Leikurinn er grundvallaratriði í starfinu. Stundum þarf að hlúa að leiknum svo öll börnin geti notið sín. (*Den styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold*, 2018). Dagskipulag Barnaborgar skal skapa öryggi, gott svigrúm fyrir leik barnanna og námstækifæri sem skapast hverju sinni. Í því felst að hópastarf og samverustundir skulu einnig gefa svigrúm fyrir leik barnanna. F.o.f. eiga börnin að fá tíma, pláss og næði til að sökkva sér niður í leik. Inngrip og áhrif starfsfólks og kennara á leik barnanna þarf að ígrunda vel (Beckett, 2019).